

ความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

Needs for Public Mind Activity Holding of Maejo University Undergraduate
Students, Chiang Mai Province

กิตติพงษ์ ชัดติยะ¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2556 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 289 คน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สนามศึกษา คือ ห้องเรียนที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนระยะเวลาในการวิจัยประมาณ 6 เดือน เครื่องมือที่ใช้ คือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามกรอบทฤษฎีจิตสาธารณะใน 3 องค์ประกอบ 6 ตัวชี้วัด ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ ในองค์ประกอบที่ 1 การใช้ของส่วนรวม ตัวชี้วัด 1.1 การดูแลรักษาของส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การทำสัปปะรด และร่วมมหาวิทยาลัย การทำความสะอาดหอพัก และบริเวณรอบๆ มหาวิทยาลัย (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การพัฒนาโรงเรียนที่ห่างไกลความเจริญตามต่างจังหวัด การพัฒนาชุมชน วัดหรือโบราณสถาน และการอนุรักษ์ต้นไม้สำคัญป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ตัวชี้วัด 1.2 การใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม ไม่พบว่านักศึกษาต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในตัวชี้วัดนี้ และในองค์ประกอบที่ 2 การถือป็นหน้าที่ในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ ตัวชี้วัด 2.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การช่วยงานสาขาที่เรียน การปลูกต้นไม้บริเวณมหาวิทยาลัย และการช่วยรื้อนพี่ทำงาน (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันดินพังทลาย ตัวชี้วัด 2.2 การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การอาสาช่วยงานวันเกษตร แม่โจ้ 80 ปี ผักความดีไว้ในแผ่นดิน การสอนพิเศษน้องและเพื่อน และการอาสาเป็นผู้นำนันทนาการ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การจัดค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านบนดอย

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

และในชนบท การบริจาคเลือด และการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมและ
ผู้ยากไร้ สำหรับองค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิส่วนรวม ตัวชี้วัด 3.1 การไม่ยึดครอง
ของส่วนรวม และตัวชี้วัด 3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม ไม่พบว่า นักศึกษา
ต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในองค์ประกอบและตัวชี้วัดนี้

ABSTRACT

This study aimed to explore needs for public mind activity holding of Maejo University undergraduate students, Chiang Mai province. It was a qualitative study. The sample group in this study consisted of 289 students obtained by purposive sampling. They were enrolled in the second semester of the academic year 2013. Locale of the study was a classroom where the researcher usually used for facilitating teaching and learning activities and it lasted for 6 months. Structured-interview was used for data collection. It was in the form of open-ended questions (3 items). Obtained data were analyzed in accordance with public mind theoretical framework. This was on the basis of 3 components and 6 indicators.

Results of the study revealed that the informants truly needed to hold public mind activities. This included the component about indicator using on the maintenance of common or public property in the university e.g. painting the buildings and the fence and dormitory and campus cleaning. Besides, they wanted to develop many things outside the university e.g. developing schools in remote areas, communities, temples, historical sites as well as the conservation of forests and endangered wildlife. For the indicator on thrifty and careful using of common or public property, it was not found that the informants wanted to hold public mind activities. For the indicator on tasks in the university, the following were found : assisting tasks of their major field of study; growing trees in the university ; and assisting seniors working outside the university e.g. assisting people facing natural disaster (flood) and growing vetivar grass to prevent soil erosion. For volunteer indicator, the following were found : the willingness to

participate in the 80th year Maejo Agriculture Day; tutoring for friends and juniors ; leaders on recreational activities outside the university e.g. remote village development camp and blood donation. For the component on rights respect, indicators on common property seizing and giving a chance for others to use common property, it was not found that the informants wanted to hold public mind activities regarding to these as mentioned.

บทนำ

“... การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นปัจจัยที่จะสร้างสรรค์ความมุ่งมั่น เจริญต่อกัน ความรักใคร่ เพื่อแผ้วถางกันและกัน ซึ่งในที่สุดจะก่อเกิดควมมีสามัคคีเป็น ปึกแผ่นในชาติขึ้น จนเป็นพลังอันใหญ่ยิ่งที่จะช่วยให้เราสามารถรักษา ความเป็นอิสระ ความมั่นคง ของชาติบ้านเมืองของเรา ให้ยืนยงอยู่ตลอดไป...”

จากพระบรมราโชวาท ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่พระราชทานแก่คณะลูกเสือแห่งชาติ ณ กรีฑาสถานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2529 (อ้างถึงใน พิศนัฐ โงทัยกิจ, 2552) จะเห็นได้ว่า พระองค์ทรงสอนให้ พลสถนิกร ได้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิด ความสามัคคี และความเจริญมั่นคงของประเทศชาติอย่างยั่งยืน

จิตสาธารณะ (Public Mind) ซึ่งหมายถึง ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหา ที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้ วิกฤติการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ ลำนักถึงพลังของ ตนว่าสามารถร่วมแก้ไขปัญหาคได้ และลงมือกระทำเพื่ให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธี การต่างๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาพร้อมกับคนในสังคม (หฤทัย อาจปรู, 2544) ปัจจุบัน จิตสาธารณะมีการกล่าวถึงกันมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้คนได้มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม โดยเฉพาะสมบัติส่วนรวมมากขึ้น มีการให้มากกว่าการรับ รู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การปลูกฝังให้มีจิตสาธารณะควรเริ่ม ตั้งแต่วัยเยาว์เป็นต้นไปจนถึงระดับ นิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อธิการบดีได้กำหนดนโยบาย และทิศทางการพัฒนา มหาวิทยาลัย ระหว่างปี 2554-2557 ในนโยบายด้านที่ 5 ด้านนักศึกษาและศิษย์ เก่าสัมพันธ์ ข้อ 5.2 กลยุทธ์หลัก ข้อ 5) ส่งเสริมกิจกรรมชมรมอาสาพัฒนาและ บำเพ็ญประโยชน์ของนักศึกษาให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (จำเนียร ยศราช, 2553:

ออนไลน์) จากการสังเกตและสัมภาษณ์นักศึกษาในชั้นเรียน กิจกรรมจิตสาธารณะ ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดโครงการให้นักศึกษาใหม่ ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมพัฒนา ภายในมหาวิทยาลัย พัฒนาวัดและชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย แต่กิจกรรมจิตสาธารณะ ในทางวิชาการได้มีการจำแนกองค์ประกอบและตัวชี้วัด จิตสาธารณะออกเป็น 3 องค์ ประกอบ 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำ ที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนด ตัวชี้วัดจาก 1) การดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ 2) ลักษณะ การใช้ของส่วนรวม รู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตน สามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก 1) การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วน รวม 2) การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม และองค์ประกอบที่ 3 คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้ วัดจาก 1) การไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง 2) การเปิดโอกาสให้ผู้ อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น (ชาย โพธิ์ลีตา และคณะ, 2540)

การศึกษาเรื่องความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่จะเป็นแนวทางในการวางแผน และส่งเสริมการ จัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา ให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบและตัวชี้วัดของ จิตสาธารณะ รวมทั้งเป็นการสนองตอบความต้องการที่แท้จริงของนักศึกษา และเป็น แนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัย แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ อายุ 19-21 ปี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา

ศท.013 สุขภาพเพื่อการดำรงชีวิต ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 289 คน เป็นเพศชาย 110 คน หญิง 179 คน

3. สนามศึกษา และระยะเวลาในการวิจัย

1. สนามศึกษา คือ ห้องเรียน ศร.306 อาคารเรียนรวมแม่โจ้ 70 ปี และห้องเรียนสังคม 105 อาคารประเสริฐ ณ นคร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอน

2. ระยะเวลาในการวิจัย คือ เดือน มีนาคม - สิงหาคม 2557 ประมาณ 6 เดือน

4. เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับจิตสาธารณะของนักศึกษา ประกอบด้วยแนวคำถาม 2 ข้อ ได้แก่

แนวคำถามข้อที่ 1 ให้ท่านอธิบายความหมายพร้อมทั้งยกตัวอย่างกิจกรรมจิตสาธารณะมาพอเข้าใจ ทั้งนี้ เพื่อต้องการทราบถึงความรู้ความเข้าใจและการอธิบายความหมาย พร้อมยกตัวอย่างกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา

แนวคำถามข้อที่ 2 ตั้งแต่เข้ามาเป็นนักศึกษาแม่โจ้ ท่านได้ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะอะไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อต้องการทราบถึงกิจกรรมจิตสาธารณะที่นักศึกษาได้เคยปฏิบัติแล้ว

ตอนที่ 2 ด้านข้อมูลความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา ประกอบด้วยแนวคำถาม 1 ข้อ คือ

แนวคำถามข้อที่ 3 กิจกรรมจิตสาธารณะที่ท่านอยากจะปฏิบัติ หรือยังไม่ได้ปฏิบัติได้แก่อะไร ทั้งนี้ เพื่อต้องการทราบถึงความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา

การทดสอบ และความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้

ผู้วิจัยได้ทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยกับนักศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรี จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และแบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ได้แก่

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรัญญ์ วีรัมย์ ปัจจุบันสังกัดกลุ่มวิชาพื้นฐานศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัย แม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ วุฒิการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาพลศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสอนวิชา ศท.013 สุขภาพเพื่อการ ดำรงชีวิต

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นราภรณ์ ชันธบุตร ปัจจุบันสังกัดกลุ่มวิชาพัฒนา สุขภาพ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ วุฒิการศึกษา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสอนวิชา ศท.013 สุขภาพเพื่อ การดำรงชีวิต

3. นายพิชิตพงษ์ ไชโยชน์ ปัจจุบันสังกัดกองกิจการนักศึกษา สำนักงาน อธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ วุฒิการศึกษา ปริญญาวิทยาศาสตร บัณฑิต (วิทยาการคอมพิวเตอร์) และปฏิบัติงานด้านอาสาพัฒนาและบำเพ็ญประโยชน์

การเก็บ และรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เรียน รายวิชา ศท.013 สุขภาพ เพื่อการดำรงชีวิต โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตามแนวคำถามของแบบสัมภาษณ์ ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดเพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ โดยแต่ละกลุ่ม ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและตีความ เพื่อสร้างข้อสรุป ตามกรอบทฤษฎีจิตสาธารณะใน 3 องค์ประกอบ 6 ตัวชี้วัด

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับจิตสาธารณะของ นักศึกษา แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

หัวข้อที่ 1 การอธิบายความหมาย และการยกตัวอย่างกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษสามารถอธิบายความหมายของจิตสาธารณะ สรุป ได้ดังนี้ จิตสาธารณะ หมายถึง “*การกระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำเพื่อส่วนรวม ทำด้วยความเต็มใจ ทำด้วยจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่มีใครบังคับ*” และนักศึกษา

สามารถยกตัวอย่างกิจกรรมจิตสาธารณะ ซึ่งผู้วิจัยได้แยกตามกรอบทฤษฎีจิตสาธารณะ ใน 3 องค์ประกอบ 6 ตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การใช้ของส่วนรวม ตัวชี้วัด 1.1 การดูแลรักษาของส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การรักษาความสะอาดห้องน้ำ การทิ้งขยะให้ถูกที่และการแยกขยะให้ถูกต้อง ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การดูแลสิ่งแวดล้อม การไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำและที่สาธารณะ และการไม่ทำลายทรัพยากรป่าไม้ หรือแม่น้ำตามลำดับ ตัวชี้วัด 1.2 การใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การร่วมมือประหยัดน้ำ และไฟฟ้า (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การประหยัดและทะนุถนอม โทรศัพท์สาธารณะและหลอดไฟฟ้าข้างถนน ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ ตัวชี้วัด 2.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การล้างห้องน้ำคอกคลอง การกวาดใบไม้ที่ห่อพัก การทำรถกระแทก และการจัดงานวันเด็กตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การพัฒนาวัด ชุมชน โรงเรียน การทำฝายชะลอน้ำ และการบูรณะโบราณสถาน ตามลำดับ ตัวชี้วัด (2.2) การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การช่วยอาจารย์ และผู้ใหญ่ถือของ การบริจาคเลือด การช่วยเพื่อนทำงาน สอนการบ้านและแบ่งของให้เพื่อนใช้ การแบ่งอาหารให้สุนัขจรจัด การรณรงค์ด้านภัยยาเสพติด การรณรงค์ช่วยกันลดภาวะโลกร้อน ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การเก็บขยะในที่สาธารณะและแม่น้ำ การพาคนชราและคนตาบอดข้ามถนน การบริจาคเสื้อผ้า บริจาคเงินให้แก่ผู้ประสบอุทกภัยและภัยธรรมชาติ การออกค่ายสอนหนังสือเด็ก การสร้างโรงเรียนและห้องสมุด การบริจาคหนังสือสิ่งของให้นักเรียนผู้ด้อยโอกาส เด็กกำพร้า การเป็นอาสาสมัครหน่วยกู้ภัยมูลนิธิต่างๆ และการเข้าร่วมกลุ่มจิตอาสาการทำงานเพื่อส่วนรวม การปลูกป่า และการปลูกต้นไม้เพื่อลดภาวะโลกร้อน ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิส่วนรวม ตัวชี้วัด 3.1 การไม่ยึดครองของส่วนรวม ไม่พบพานักศึกษาได้ยกตัวอย่างจิตสาธารณะที่อยู่ในตัวชี้วัดนี้ ตัวชี้วัด 3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม คือ การเสียสละที่นั่ง ให้เด็กและคนชรา

หัวข้อที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะ สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การใช้ของส่วนรวม ตัวชี้วัด 1.1 การดูแลรักษาของส่วนรวม พบว่านักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การดูแลรักษาทรัพย์สินของมหาวิทยาลัย และการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ตามลำดับ ตัวชี้วัด 1.2 การใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม พบว่านักศึกษาได้ปฏิบัติกิจกรรมเฉพาะภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การประหยัดพลังงานโดยการปิดเครื่องปรับอากาศ ปิดไฟฟ้า ปิดพัดลม ในห้องเรียนเมื่อไม่ได้ใช้งาน และการใช้น้ำโดยแทนการใช้ลิฟต์ การปิดน้ำในห้องน้ำ และการจัดเก้าอี้ในห้องเรียน ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ ตัวชี้วัด 2.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การทำความสะอาด การเก็บขยะ การถอนหญ้า การปลูกต้นไม้ การเก็บใบไม้ การขุดลอกคลองระบายน้ำ การตกแต่งสวน และการพัฒนาศูนย์ลำไย การช่วยงานคณะฯ การทำความสะอาดอาคารคณะวิศวะฯ การช่วยกิจกรรมคณะทำนาปลูกวันแม่เก็บเกี่ยววันพ่อ การเก็บขยะแยกขยะบริเวณรอบโรงอาหารเทิดทูน และการล้างห้องน้ำภายในมหาวิทยาลัย ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การเก็บขยะข้างถนนวันวิสาขบูชา การทำฝายกั้นน้ำ การพัฒนาป่า การพัฒนาชุมชน โรงเรียนเขตอำเภอลำสนธิ การทำความสะอาดวัดแม่โจ้ การทาสีรั้ววัด การปลูกต้นไม้ปลูกหญ้าที่วัด ตามลำดับ ตัวชี้วัด (2.2) การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การทำรถกระถง การจัดงานวันเด็ก การเข้าร่วมโครงการอารักขาอาสาเพื่อน้อง การทำโคมประกวด การถวายเทียนพรรษา การเดินขบวนรถกระถง การช่วยอาจารย์ถือของ ขนหนังสือ และจัดห้องเรียน การบริจาคเลือดให้เพื่อนมนุษย์ การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้พิการทางสายตา ผู้ยากไร้และรุ่นพี่แม่โจ้ที่เสียชีวิต การพัฒนาวางท่อน้ำศาลเจ้าแม่โจ้ การบริจาคเงินทำบุญทอดกฐิน ทำบุญตักบาตรพระ การอาสาเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย การเป็นตัวแทนชั้นตรวจใบลาที่หอพักนักศึกษา การอาสาเติมน้ำใช้ในห้องน้ำของหอพักนักศึกษา การบริจาคหนังสือให้หอพัก และการช่วยถือของในวันตักบาตรวันสำคัญ ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การเก็บขยะที่จุดคสธาน ปลอ่ยโคมไฟ และแนะนำนักท่องเที่ยว การช่วยงานสมาคมศิษย์เก่าแม่โจ้เย็บเอกสาร การบริจาคของใช้ เสื้อผ้า

แก่เด็กผู้ยากไร้ บ้านเด็กกำพร้า การเลี้ยงชาวเด็กพิการ การช่วยผู้ประสบภัยน้ำท่วม การออกค่ายอาสา การช่วยงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการอาสาสมัครช่วยงานแข่งขันจักรยาน 80 ปี แม่โจ้ ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิส่วนรวม ตัวชี้วัด 3.1 การไม่ยึดครองของส่วนรวม และตัวชี้วัด 3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม ไม่พบว่านักศึกษาได้ปฏิบัติตามกิจกรรมจิตสาธารณะในองค์ประกอบและตัวชี้วัดนี้

ตอนที่ 2 ด้านข้อมูลความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การใช้ของส่วนรวม ตัวชี้วัด 1.1 การดูแลรักษาของส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การทาสีอาคาร ห้องเรียน หอพัก โรงอาหาร ห้องสมุด และรั้วมหาวิทยาลัย การทำความสะอาดหอพักและบริเวณรอบมหาวิทยาลัย การล้างห้องน้ำภายในหอพักนักศึกษา การถอนหญ้า เก็บเศษขยะภายในคลองข้างหอพัก การฟื้นฟูสวนสาธารณะหน้าตึกอำนวยการ ยศสุข การเก็บขยะตามริมทางที่พบเห็นมารีไซเคิล และการจัดเอกสารในหอพักนักศึกษา ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การพัฒนาโรงเรียนที่ห่างไกลความเจริญตามต่างจังหวัด ได้แก่ ทาสีโรงเรียน ปรับปรุงห้องเรียน และซ่อมแซมเครื่องเล่นเด็ก การพัฒนาวัดหรือโบราณสถาน ได้แก่ ทำความสะอาด และจัดสวนต้นไม้เพื่อเพิ่มความร่มรื่น การพัฒนาชุมชน ได้แก่ ทำความสะอาดเก็บกวาดขยะสวนสาธารณะ การอนุรักษ์ต้นไม้ สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ตามลำดับ ตัวชี้วัด 1.2 การใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม ไม่พบว่านักศึกษาต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่อยู่ในตัวชี้วัดนี้

องค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ ตัวชี้วัด 2.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การช่วยงานสาขาที่เรียน การปลูกต้นไม้ในบริเวณมหาวิทยาลัยเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว และลดภาวะโลกร้อน การช่วยรื้อพื้นที่ทำงาน การช่วยซ่อมจักรยานให้กับนักศึกษาปี 1 และการเข้าร่วมทำบุญตักบาตรพระ ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัด การเป็นอาสาสมัครช่วยผู้ประสบภัยน้ำท่วม แจกถุงยังชีพ ขนกระสอบทราย และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันดินพังทลาย ตามลำดับ ตัวชี้วัด 2.2 การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย ได้แก่ การอาสาช่วยงานวันเกษตรแม่โจ้ 80 ปีฝากความดีไว้ในแผ่นดิน การสอนพิเศษ

น้องและเพื่อน การอาสาเป็นผู้นำนันทนาการ ตามลำดับ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ การจัดค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านบนดอย ในชนบทถิ่นทุรกันดาร การบริจาคเลือด ให้เพื่อนมนุษย์ การบริจาคสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมและผู้ยากไร้ การช่วยเด็กชาวเขาในการอ่านและเขียนหนังสือ การออกค่ายจัดงานวันเด็กให้โรงเรียนยากไร้ การบริจาคเงินหรือสิ่งของให้เด็กด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง การจัดกิจกรรมตามบ้านพักคนชราเพื่อสร้างความสนุกสนาน การปลูกป่า บวชป่า และ ปลูกป่าชายเลน การช่วยหน่วยกู้ภัยช่วยเหลือผู้ป่วยฉุกเฉิน การออกค่ายสอนหนังสือ เด็กยากจน การบริจาคเสื้อผ้า ผ้าห่ม เงิน และหนังสือให้เด็กบนดอย การออกค่าย จิตสาธารณะโดยบริจาคอุปกรณ์การเรียนและอุปกรณ์กีฬาแก่โรงเรียนที่ขาดแคลน การสร้างฝายชะลอน้ำ การสร้างโรงเรียนให้เด็กบนดอยและในชนบท การบริจาค สิ่งของให้กับเด็กกำพร้า เด็กยากจน เด็กชาวเขา การเลี้ยงอาหารที่สถานสงเคราะห์ เด็ก การช่วยเหลือคนแก่และคนตาบอดข้ามถนน การช่วยเหลือมูลนิธิปอเต็กตึ๊ง และ มูลนิธิต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมอาสาผู้นำ V-Cheer การไปสร้างขวัญและกำลังใจ ให้ผู้พิการโดยอ่านหนังสือให้คนตาบอดฟัง การเลี้ยงอาหารและสร้างความบันเทิง ให้ผู้ป่วยในโรงพยาบาล การบริจาคสิ่งของและเลี้ยงอาหารเด็กพิการ เด็กกำพร้า การช่วยเหลือสุนัขเร่ร่อนตามถนน การเป็นพี่เลี้ยงในโครงการ ฝึกธรรมะแก่เด็กดี V-Star การบริจาคพระพุทธรูปให้กับวัด การบริจาคร่างกายหรือ อวัยวะร่างกาย ให้ผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดแก่หมู่บ้านปกากะญอ การสร้างศูนย์การเรียนรู้ ที่อยู่อาศัยให้เด็กยากจน และการเลี้ยงโรงทาน ตามลำดับ

องค์ประกอบที่ 3 การเคารพสิทธิส่วนรวม ตัวชี้วัด 3.1 การไม่ยึดครองของ ส่วนรวม และตัวชี้วัด 3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม ไม่พบว่านักศึกษา ต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในองค์ประกอบและตัวชี้วัดนี้

ผลการวิจัยสามารถ สรุปแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงความต้องการการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามองค์ประกอบและตัวชี้วัด

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด
1. การใช้ของส่วนรวม	1.1 การดูแลรักษาของส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การทาสีอาคาร และรั้วมหาวิทยาลัย การทำความสะอาดหอพัก และบริเวณรอบมหาวิทยาลัย (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การพัฒนาโรงเรียนที่ห่างไกลความเจริญตามต่างจังหวัด การพัฒนาชุมชน วัดหรือโบราณสถาน และการอนุรักษ์ต้นไม้ สัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ 1.2 การใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม ไม่พบว่านักศึกษาต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในตัวชี้วัดนี้
2. การถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ	2.1 การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การช่วยงานสาขาที่เรียน การปลูกต้นไม้ บริเวณมหาวิทยาลัย และการช่วยรื้อนพีทำงาน (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม และการปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันดินพังทลาย 2.2 การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การอาสาช่วยงานวันเกษตร แม่โจ้ 80 ปี ฝากความดีไว้ในแผ่นดิน การสอนพิเศษน้องและเพื่อน และการอาสาเป็นผู้นำนันทนาการ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การจัดค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านบนดอยและในชนบท การบริจาคเลือด และการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมและผู้ยากไร้
3. การเคารพสิทธิส่วนรวม	3.1 การไม่ยึดครองของส่วนรวม 3.2 การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม ไม่พบว่านักศึกษาต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะในองค์ประกอบและ 2 ตัวชี้วัดนี้

ที่มา: องค์ประกอบและตัวชี้วัด ดัดแปลงจาก ชาย โพธิ์สีตา และคณะ (2540)

อภิปรายพา

จากผลการวิจัย ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับจิตสาธารณะของนักศึกษา และการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถอธิบายความหมาย และยกตัวอย่างจิตสาธารณะได้ถูกต้อง รวมทั้งได้เคยปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะโดยเฉพาะภายในมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่านักศึกษาได้ผ่านการเรียนการสอนเรื่องจิตสาธารณะในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษามาแล้ว รวมทั้งได้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับจิตสาธารณะซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร, 2543) และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ก็มีการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะให้นักศึกษาใหม่ และเก่าอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย และยกตัวอย่างจิตสาธารณะได้ถูกต้อง

จากผลการวิจัย ตอนที่ 2 ด้านข้อมูลความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ มีความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่ 2 การถือเป็นหน้าที่ในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ ตัวชี้วัด 2.2 การรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม (1) ภายในมหาวิทยาลัย เช่น การอาสาช่วยงานวันเกษตรแม่โจ้ 80 ปีฝากความดีไว้ในแผ่นดิน การสอนพิเศษน้องและเพื่อน และการอาสาเป็นผู้นำนันทนาการ (2) ภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การจัดค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านบนดอยและในชนบท การบริจาคเลือด และการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมและผู้ยากไร้ ซึ่งจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการด้านศีลธรรมและจริยธรรมของวัยรุ่น ที่พัฒนาต่อเนื่องมาตั้งแต่วัยเด็ก และเมื่อโตขึ้น มีอายุมากขึ้น กำลังจะก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ (ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย) พัฒนาการทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมของวัยรุ่นก็จะพัฒนาขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง โดยพบว่า วัยรุ่นจะกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดก็ตาม จะเป็นผลที่เนื่องมาจากการเชื่อถือตามกฎหมาย ข้อบังคับ หรือระเบียบของสังคมที่ตัววัยรุ่นเองอาศัยอยู่ เนื่องมาจากความมุ่งหวังที่จะให้สังคมเป็นปกติสุข มากกว่าการที่จะมุ่งหวังให้บุคคลอื่นมาชื่นชอบการกระทำของตนเอง และพัฒนาการด้านคุณธรรมและจริยธรรมของวัยรุ่นในแต่ละ

คนนั้นอาจจะไม่เท่าเทียมกันทุกคน (Kohlberg อ้างถึงใน Gormly and Brodzinsky, 1989: ออนไลน์) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ (2552) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย: กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสาธารณะ” ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีกระบวนการจัดกิจกรรมที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือ การจัดกิจกรรมเพื่อสังคม การอาสา การช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อดำเนินการ การให้คำปรึกษา และการจัดการความรู้กิจกรรมต่างๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์” ซึ่งพบว่า ระดับจิตสาธารณะของนักศึกษา ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้าพเจ้าต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ข้าพเจ้าชอบทำงานเป็นกลุ่มหรือหมู่คณะ เพราะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกัน และข้าพเจ้าจะแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อนๆ และรุ่นน้องที่มีฐานะยากจน หรือให้ความช่วยเหลือพวกเขาด้วยความเต็มใจ

บทสรุป ในการศึกษาความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่เกี่ยวกับการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เช่น การอาสาช่วยงานวันเกษตรแม่โจ้ 80 ปีฝากความดีไว้ในแผ่นดิน การสอนพิเศษน้องและเพื่อน การอาสาเป็นผู้นำนันทนาการ การจัดค่ายอาสาพัฒนาหมู่บ้านบนดอยและในชนบท การบริจาคเลือด และการบริจาคสิ่งของแก่ผู้ประสบภัยน้ำท่วมและผู้ยากไร้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จัดกิจกรรมจิตสาธารณะในรูปแบบการณรงค์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ในด้านการดูแลรักษาของส่วนรวม การใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด และทะนุถนอม การไม่ยึดครองของส่วนรวม และการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม โดยเริ่มจากการณรงค์ภายในมหาวิทยาลัยและต่อเนื่องสู่ชุมชนและสังคมภายนอก

2. ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ควรวางนโยบายอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมสู่การปฏิบัติ ในการส่งเสริมสนับสนุนการปลูกจิตสำนึก นักศึกษา คณาจารย์ และบุคลากร ในการมีจิตสาธารณะ โดยผสมผสานในการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน เพื่อสร้าง

ภาพลักษณ์องค์กรจิตสาธารณะ ให้เป็นที่ยอมรับ เชิดชู ยกย่องในชุมชน สังคม และนานาชาติ

3. พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะที่นักศึกษาต้องการ ในด้านการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม โดยใช้วิธีผสมผสานกลยุทธ์ต่างๆ เช่น กลยุทธ์ความคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม และการสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น เพื่อก่อให้เกิดความแปลกใหม่ เป็นที่สนใจของกลุ่มเป้าหมายและประชาชนทั่วไป

4. การจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักศึกษา ควรสอดคล้องนโยบายปัจจุบันของมหาวิทยาลัย คือ นโยบายมหาวิทยาลัยแม่โจ้: มหาวิทยาลัยเชิงนิเวศ เน้นการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นมิตรต่อโลก มีการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรดิน น้ำ และพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยในภาพรวม

5. คัดเลือกศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ให้เป็นบุคคลจิตสาธารณะแห่งปี พิจารณาจากผลงานด้านการเกษตร นวัตกรรมการเกษตร หรืองานที่เกี่ยวข้อง เช่น การค้นพบต่างๆ เพื่อเป็นแบบอย่างในสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในสถานศึกษาต่างๆ ในรูปแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หรือการวิจัยเพื่อการพัฒนา

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ที่ปรึกษาการวิจัย ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และผู้อ่านงานวิจัย รวมทั้ง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ที่สนับสนุนทุนวิจัย ประจำปี พ.ศ. 2557 จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. (2552). แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย: กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสำนึกสาธารณะ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำเนียร ยศราช. (2553). คู่มือนโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัยแม่โจ้ระหว่างปี พ.ศ. 2554 -2557. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.mju.ac.th (31 กรกฎาคม 2557).
- ชาย โพธิ์ธิดา และคณะ. (2540). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ: ศึกษากรุงเทพมหานคร. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิศิษฐ์ ใจยกิ่ง. (2552). 209 คำสอนพ่อ เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สถาบันลือธรรม.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจ. (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.
- หฤทัย อาจปรุ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบ การดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสาธารณะ ของนักศึกษาพยาบาล เขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา. (2552). จิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. สงขลา: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Gormly and Brodzinsky. (1989). การเจริญเติบโตของวัยรุ่นตอนปลาย และสื่อที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของวัยรุ่น. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://info.muslimthai.com> (21 กรกฎาคม 2557).